

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

тема умов розвитку підприємництва має складатися з таких блоків: приватна власність, економічні свободи, економічні стимули, конкурентні ринки, обмежене втручання держави. Саме такі умови забезпечать успіх підприємництву та гідне місце в інноваційних процесах аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Шумпетер Й.А. – М.: Прогресс, 1982. – С. 174.

2. Друкер П. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы / Друкер П. – М.: Прогресс, 1992. – С. 30.

3. Хизрич Р. Предпринимательство или как вести собственное дело / Р. Хизрич, М. Питерс; пер. с англ. – М.: Прогрес–Универ, 1992. – Вып. 1. – 162 с.

4. Господарський кодекс України. Коментар основних положень / Упоряд. С.О. Теньков. – К.: Літера ЛТД, – 2006. – С. 29.

5. Чабан В.Г. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора / В.Г. Чабан // Економіка АПК. – 2006. – №7. – С. 68–72.

О.А. БІЛИК,

аспірант, Київський національний торговельно–економічний університет

Акціонерні товариства: сутність, становлення та проблеми розвитку

У статті розглянуто сутність акціонерних товариств, особливості, що зумовлюють специфіку їх юридичного статусу, переваги та недоліки цієї форми господарювання, становлення акціонерних товариств в Україні та їхні проблеми. Запропоновано основні напрями вдосконалення управління державними пакетами акцій, де має місце значна кількість невирішених питань.

Ключові слова: господарські товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, командитні товариства, акціонерні товариства, акціонерна компанія, корпорація, акції, акціонерний капітал.

А.А. БЕЛИК,

аспирант, Киевский национальный торгово–экономический университет

Акционерные общества: сущность, становление и проблемы развития

В статье рассмотрена суть акционерных обществ, особенности, обуславливающие специфику их юридического статуса, преимущества и недостатки этой формы хозяйствования, становление акционерных обществ в Украине и их проблемы. Предложены основные направления совершенствования управления государственными пакетами акций.

Ключевые слова: хозяйствственные общества, общества с ограниченной ответственностью, коммандитные общества, полные товарищества, акционерные общества, акционерные компании, корпорация, акция, акционерный капитал.

О.А. BILYK

postgraduate of Kyiv National University of Trade and Economics

Joint stock companies: the nature, formation and problems of development

The article deals with the essence of joint stock companies that determine the specificity of their legal status, advantages and disadvantages of this form of management, the establishment of joint stock companies in Ukraine and their problems. The basic directions of improving the management of state owned shares.

Keywords: business partnerships, limited liability companies, limited partnerships, general partnerships, joint stock companies, joint stock company, corporation, share, share capital.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України в інноваційно-інвестиційному напрямі значно залежить від становлення та ефективного функціонування корпоративного сектору. В Україні корпоративний сектор сформувався не внаслідок залучення додаткових фінансових ресурсів, а в результаті перерозподілу державної власності після прийняття Закону України «Про приватизацію державного майна». Належний розвиток корпоративних відносин в Україні нині призведе до прискореного зростання економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженням корпоративного сектору приділялася значна увага як зарубіжними вченими, такими як І. Ансофф, В. Бочаров, С. Рось, І. Гурков, І. Брей, Я. Функ, так і вітчизняними, серед яких слід виділити М. Білик, І. Бланк, В. Євтушевського, Д. Задихайло, М. Грінчину, О. Кавтиш, А. Поважного, О. Рудченка, В. Суторміну, В. Федосова, І. Чугунов та інших.

Мета статті. Дослідити сутність, становлення проблеми розвитку акціонерних товариств в Україні та запропонувати напрями їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Акціонерне товариство (АТ) – це товариство, яке має статутний капітал, поділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, і з зобов'язаннями відповідає тільки майном товариства. Акціонери відповідають за зобов'язаннями товариств лише в межах належних їм акцій.

Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» дещо уточнена сутність господарського товариства що визначається як товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [1].

У вітчизняних законодавчих актах і нормативних документах поширена назва «акціонерне товариство», синонімами цієї назви за кордоном є «акціонерна компанія» або корпорація.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Із визначення сутності акціонерного товариства випливають його особливості, що зумовлюють специфіку їх юридичного статусу: акціонерне товариство є господарською організацією корпоративного типу, різновидом господарського товариства; належить до товариств – об’єднань капіталів, у яких майнові елементи домінують над особистими (для участі в акціонерному товаристві досить зробити майновий внесок – оплатити акцію, а персональна участь – трудова, в управлінні справами товариства – зазвичай є необов’язковою); статутний капітал акціонерного товариства має акціонерну природу, формується шляхом емісії та продажу акцій фізичним та/або юридичним особам; акціонерне товариство має публічний статус емітента цінних паперів (акцій, облігацій), воно є юридичною особою, яка від свого імені випускає акції і зобов’язується своєчасно виконувати обов’язки, що випливають з умов їх випуску; фізичні та юридичні особи, які придбали акції акціонерних товариств, набувають статус акціонерів, права і обов’язки яких визначаються законом; обмеження відповідальності акціонерів (вони відповідають за зобов’язаннями товариства тільки в межах належних їм акцій) [2, с. 242].

Слід підкреслити, що акціонерне товариство – основна форма організації великих та середніх підприємств, капітал яких формується від продажу акцій та інших цінних паперів. Їх покупці мають різний статус залежно від виду придбаного цінного паперу. Якщо покупці акцій стають пайовиками акціонерного товариства, то покупці облігацій – його кредиторами. При створенні невеликих підприємств у більшості країн переважно застосовується форма товариств з обмеженою відповідальністю. Розрізняють акціонерні товариства таких типів: державні, змішані, комерційні та некомерційні; публічні та приватні; національні; іноземні та міжнародні; материнські; дочірні та холдинги тощо. Нині відсутня єдина думка щодо періоду виникнення акціонерних товариств. Ряд дослідників вважають, що акціонерні товариства виникли в період первісного нагромадження капіталу, зокрема в 1594 році було засновано голландську Ост–Індійську компанію. На думку інших дослідників, колоніальні компанії були акціонерними компаніями лише за назвою. Вони вважають, що перші акціонерні товариства були створені в Англії в кінці XVII ст. [3, с. 35]. Поширенім твердженням є те, що на американському континенті акціонерні товариства почали виникати наприкінці XVIII ст. [4, с. 114]. Ця організаційно–правова форма підприємництва була запозичена в Англії. Разом із першими акціонерними товариствами в Америці з’явилися і «бульбашкові компанії», засновники яких мали ту саму мету, що й іх англійські «колеги» – привласнити кошти, зібрани в процесі підписки на акції, і залишити передплатників напризволяще.

Поява акціонерних товариств пов’язана з розвитком і вдосконаленням продуктивних сил. Основна причина виникнення акціонерних товариств полягає в протиріччі між зростаючим обсягом виробництва та обмеженими розмірами індивідуального капіталу [5, с. 15]. Вказані причини змушують підприємців укладати угоди про заснування акціонерних товариств і мобілізацію капіталів. Завдяки випуску (емісії) акцій акціонерні товариства знайшли свій прояв на початковому етапі також і в банківській сфері. Так, перший акціонерний банк був організований у 1694 році в Англії. Однак слід підкреслити, що до 30-х років XIX ст. акціонерні товариства були поодинокими, і

лише з переростанням продуктивними силами вузьких меж індивідуальної капіталістичної власності розвиток акціонерних товариств стає економічно неминучим.

Першою російською акціонерною компанією вважається російська торговельна компанія в Константинополі, заснована в 1757 році, її капітал становив 200 акцій номінальною вартістю 500 рублів кожна. Розподіл акцій був проведений таким чином: одну половину акцій розподілили між засновниками, а другу було виставлено на відкриту передплату для всіх бажаючих. За таким же принципом згодом створювалися й інші російські акціонерні товариства [6].

Акціонерні товариства ініційовані купцями з метою акумулювання коштів для фінансування дорогих міжнародних перевезень товарів, згодом поширилась і у виробничій сфері, адже зростання промислових підприємств потребувало нових методів організації управління та фінансування. Деяло пізніше з’явилися промислові корпорації.

Так, перші потужні промислові корпорації з’явилися у США в XIX ст. Зокрема, компанію «Стандарт Ойл» було створено у 1870 році, її засновниками були брати Джон і Уільям Рокфелери та ще три бізнесмени. На той час компанії Рокфеллерів належало не більше 10% нафтопереробки країни, але вже в 1879 році корпорація контролювала 90–95% нафтопереробки, а її капітал зріс з \$1 млн. до \$70 млн. У 1882 році нафтова компанія «Стандарт Ойл» стала першою монополією в промисловості і першою сучасною великою корпорацією.

Слід підкреслити відмінності щодо темпів виникнення акціонерних товариств у різних країнах та періодах. Надзвичайно швидким темпом їх формування був характерним для останньої третини XIX ст. Так, якщо у Німеччині наприкінці 70-х років існувало до 460 акціонерних товариств, то уже на початку ХХ ст. їх нараховувалось понад 5 тисяч. В Росії на початку 20-х років ХХ ст. функціонувало майже 2,5 тис. акціонерних товариств.

Значимість акціонерних товариств проявляється в тому, що нині у розвинутих країнах світу кожна велика і навіть середня компанія існує в акціонерній формі. Як організаційно–правова форма акціонерні товариства широко використовуються також при утворенні та експансії міжнародних монополій. Так, американська нафтова корпорація «Мобіл корпорейшн» має понад 500 філіалів і дочірніх компаній більш як у 100 країнах світу.

Досить розповсюдженою формою організації підприємницької діяльності у всьому світі акціонерні товариства стали завдяки таким їх перевагам:

- можливість великої концентрації капіталу для реалізації ефекту масштабу виробництва, впровадження великих інноваційних проектів, програм тощо;
- залучення додаткового капіталу на основі додаткової емісії акцій та облігацій;
- простота вступу та виходу з АТ шляхом продажу (відчуження) акцій;
- стабільність майнової бази акціонерного товариства, оскільки на неї, як правило, не впливає вихід акціонера з акціонерного товариства (це відбувається шляхом відчуження акцій іншим способом, що не призводить до зменшення майнової бази товариства);
- необмежений життєвий цикл АТ, оскільки зміни власників або диверсифікація, зростання або скорочення капіталу не означають зміни його організаційно–правової форми;

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- можливість застосування в різних сферах та видах економічної діяльності (банківська, страхова, інвестиційна діяльність, промисловість, тощо) та в усіх секторах економіки – державному, комунальному, приватному, а також створення змішаних акціонерних товариств;
- відсутність обов'язкової персональної участі акціонерів у діяльності акціонерного товариства, що полегшує участь у ньому і відповідно дозволяє залучати нових акціонерів із кошти;
- залучення до участі у публічних акціонерних товариствах широких верств населення і відповідно – розподілу прибутку акціонерного товариства між ними;
- можливість зменшення ризику портфельних інвесторів за рахунок вкладення капіталу в різні АТ; та обмеженості ризику акціонера розміром сплачених за акції коштів;
- розділення функцій володіння та управління як основи зростання якісного рівня менеджменту шляхом залучення до управління АТ осіб, які не є його учасниками;
- розмежування сфер компетенції органів АТ;
- можливість перехресного володіння частками майна партнерів АТ для здійснення взаємопливу на розвиток підприємств;
- гласність і прозорість виробничо-господарської діяльності;
- публічність, вирішення соціальних проблем (у тому числі на основі залучення акціонерів до управління, а також за рахунок їх освітньої діяльності);
- можливості укладення міжнародних контрактів (як наслідок, розуміння іноземними партнерами специфіки роботи АТ);
- використання форми АТ у процесі роздержавлення і приватизації;
- можливість здійснення контролю над АТ завдяки володінню контрольним пакетом акцій (для стратегічного інвестора), не витрачаючи кошти на придбання всіх акцій товариства [7, с. 465].

Вказані вище переваги акціонерної форми господарювання можна об'єднати у три групи: фінансові, економічні та соціальні:

Поряд з перевагами акціонерним товариствам притаманно також чимало негативних рис, що зумовлює необхідність державного регулювання з метою зменшення небезпечних для суспільства їх проявів. До негативних рис, притаманних акціонерним товариствам, слід віднести:

- реєстрація статуту АТ пов'язана з бюрократичними процедурими (можливості зловживання);
- наявність різноспрямованих інтересів різних груп акціонерів (конфлікти інтересів);
- складні механізми управління внаслідок співіснування колегіальних (збори акціонерів, спостережна рада, правління тощо) та «звичних» лінійних, функціональних й інших адміністративних органів управління
- широкі можливості для бюрократизації систем управління та прийняття управлінських рішень;
- домінування орієнтації на маніпулювання «портфелем» інвестицій;
- значні втрати на забезпечення функціонування АТ (робота з акціонерами, акціями тощо), існування необґрунтованих витрат (наявність зловживань) на утримання зайво-го штату з надвисокими окладами, «створення іміджу» тощо

(форма бізнесу дозволяє уникати особистої відповідальності за сумнівну діяльність);

- важкий податковий тягар (оподаткування прибутку АТ і дивідендів окремих акціонерів), відрахування до пенсійного, страхового фондів тощо;
- невідповідність (часто) реальної і ринкової вартості акцій (особливо в умовах нерозвиненого фондового ринку);
- ігнорування інтересів меншості акціонерів при прийнятті управлінських рішень;
- обмеженість впливу окремих акціонерів на діяльність АТ (у тому числі внаслідок недостатньої обізнаності про свої права та обов'язки, а також байдужості щодо справ АТ);
- втрата конфіденційності щодо своєї діяльності та складність ліквідації;
- складність та тривалість їх створення, особливо для публічних (відкритих) акціонерних товариств;
- значні вимоги до мінімального розміру статутного капіталу та складність реєстрації його зміни;
- відчуження акціонерів від управління акціонерними товариствами з причини можливості формування виконавчого органу з найманіх працівників і необов'язковість персональної участі в них акціонерів;
- тяжіння до монополізму;
- можливість здійснення контролю над АТ завдяки володінню контрольним пакетом акцій, якщо такий контроль здійснюється на шкоду АТ та його акціонерам;
- значний, часто надлишковий, ступінь державного регулювання діяльності товариства [10, с. 238].

Ефективне функціонування акціонерних товариств визначається чинниками, що зумовлені самою сутністю акціонерного товариства та умінням вести їх господарську діяльність [11, с. 26]. Чинники, що мають місце, доцільно об'єднати у дві групи.

До першої групи чинників відносяться: ступінь правової захищеності прав акціонерів від некоректних дій управлюючих, наявність реальної можливості контролю господарської діяльності та управління з боку акціонерів.

До другої групи чинників відносяться: скорочення витрат виробництва, підвищення якості виробів, що випускаються, оптимальна маркетингова політика, що впливає на ефективність діяльності будь-якої виробничої чи комерційної структури [11, с. 27].

Панівне становище акціонерних товариств у світі є наслідком впливу на бізнес як зовнішніх чинників (історичних передумов розвитку світового господарства), так і внутрішніх економічної та правової природи самого акціонерного товариства).

Тенденції формування і функціонування акціонерних товариств майже повністю відображають закономірності розвитку світового виробництва. У цьому полягає їх універсальність: акціонерне товариство як форма організації бізнесу отримала розвиток завдяки об'єктивним умовам розвитку світового господарства та завдяки своїм якостям змінюється відповідно до змін середовища свого існування.

Серед рушійних сил розвитку та поширення акціонерних товариств виділяють суперечності приватної власності – між безмежною потребою у зростанні грошових ресурсів та обмеженими можливостями їх задоволення у однієї групи осіб.

Зростання кількості АТ було зумовлено формуванням і по- дальшим вдосконаленням законодавчих актів, що регулю-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

вали їх діяльність, що призвело до виокремлення галузі – акціонерного права.

Одним з перших акціонерних актів був англійський закон 1720 року «Про бульбашкові компанії», що забороняв діяльність акціонерних компаній, створених «на шкоду та розорення добрих підданих її величності». Поява такого закона зумовлена необхідністю припинити численні фінансові порушення, що з'явилися після винаходу акціонерної форми організації підприємств. Зокрема, поширились випадки фіктивного засновництва, коли засновники збиралі за передплатою на акції гроші для власного збагачення, без наміру створити реально працюче АТ.

Згодом і в інших країнах почалося формування акціонерного законодавства. Нині розвинені країни ринкової економіки мають досить великі за змістом акціонерні закони. На приклад, у Німеччині у 1965 році було прийнято акціонерний закон, в якому понад 400 статей, у Великій Британії діє закон 1985 року «Про компанії», що включає 747 статей, у США функціонує федеральний закон 1991 року «Про підприємницьку корпорацію», який охоплює майже 200 статей і крім нього діють також окремі закони штатів.

Отже, правову основу створення і функціонування АТ у кожній країні визначено спеціальними законодавчими актами. Дослідження формування і функціонування АТ свідчить про наступне: Британські компанії створюють відповідно до законів про компанії (1948, 1967 та 1985 років, остання редакція), причому компанія має бути зареєстрована в бюро їх реєстрації. У Великій Британії формувались компанії двох типів: приватне акціонерне товариство та публічне акціонерне товариство. [12]. Приватне – аналогічно закритому АТ, яке хоч і передбачає випуск акцій, але вільна передоплата на них не відбувається; кількість учасників обмежена від двох до 50 осіб. Публічне АТ – аналогічне відкритому АТ, кількість учасників може бути не менше семи. В країнах з ринковою економікою отримали розвиток різні форми господарських товариств. Так, у Німеччині у формі публічних АТ діють в основному великі підприємства, що потребують залучення акціонерного капіталу. Більшість юридичних осіб зареєстровано як товариства з обмеженою відповідальністю, оскільки процедура їх заснування і державне регулювання діяльності більш сприятливі, ніж для АТ. Для заснування АТ необхідно щонайменше п'ять акціонерів та мінімальний розмір статутного капіталу 100 тис. марок (для товариства з обмеженою відповідальністю – 50 тис. марок).

У Франції існують дві форми комерційних підприємств – товариство з обмеженою відповідальністю і так зване анонімне товариство. Товариство з обмеженою відповідальністю не може мати більше як 50 учасників, тому така форма розповсюджена на невеликі і середні підприємства, мінімальний їх статутний капітал – 50 тис. франків. Для створення великих підприємств обирають анонімне товариство (аналогічно відкритому АТ) де мінімальний статутний капітал – 250 тис. франків, а мінімальна кількість акціонерів – не менше семи.

В Італії також основними формами підприємства є товариство з обмеженою відповідальністю, мінімальний статутний капітал якого 20 млн. лір і акціонерне товариство мінімальний статутний капітал якого у 10 разів більший [11, с. 8].

Для України акціонерна форма товариства є порівняно новою. В умовах ринкової економіки розвиток акціонерних

товариств набув особливого значення, оскільки саме завдяки їм формується ринкове середовище та в значній мірі розв'язується проблема зайнятості населення.

В Україні акціонерні товариства вперше виникли в 1988 році, коли здійснено спроби формувати акціонерні відносини в рамках державного сектору СРСР. Ця спроба була здійснена через випуск акцій трудового колективу і акцій підприємства та закріплена постановою Ради Міністрів СРСР «Про випуск підприємствами й організаціями цінних паперів у жовні 1988 року». Слід підкреслити, що хоча випуск вказаних акцій в Україні і розпочався, але вони не набули значного поширення, і в 1992 році він закінчився. Щоправда, обіг таких акцій дозволявся аж до 1996 року.

Правовою основою розвитку акціонерних товариств був Закон України «Про господарські товариства», прийнятий у 1991 році. Він визначав акціонерне товариство як самостійну форму діяльності і закріпив правові основи його створення і функціонування, що діяли до прийняття нового закону «Про акціонерні товариства» у 2008 році.

Правову основу інших господарських товариств нині визначають Господарський кодекс законі України «Про господарські товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» [1].

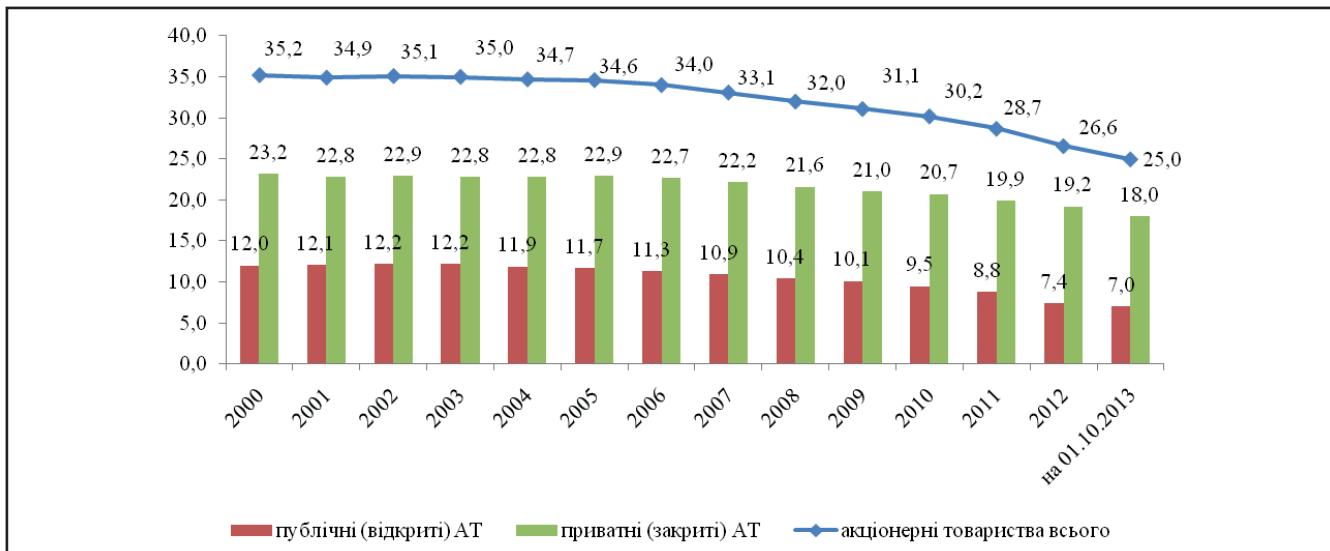
У процесі трансформації адміністративної економічної системи України в ринкову акціонерна форма підприємств виникла як публічна приватна, так і з державною часткою у статутному капіталі. Акціонерним товариством з державною часткою є товариство, в якому держава має певну частку у статутному капіталі, а отже володіє корпоративними правами, тобто має права щодо управління АТ, отримання певної частки прибутку (дивідендів) та активів у разі ліквідації товариства, а також інші права, що передбачені законом та статутом.

Корпоративні права держави здійснюються визначеними законом центральними органами виконавчої влади та уповноваженими особами в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Тобто центральні органи виконавчої влади та уповноважені особи здійснюють правомочності щодо участі в управлінні акціонерним товариством відповідно до частки (акцій, паяв) держави у статутному капіталі цієї організації, ведуть реєстр державних корпоративних прав, проводять оцінку державних корпоративних прав та здійснюють контроль за ефективністю діяльності акціонерного товариства у частині реалізації належних державі корпоративних прав.

Історія розвитку акціонерних товариств свідчить про те, що формування і методи їх створення змінювалися залежно від потреб розвитку продуктивних сил та раціонального використання факторів виробництва. Основними проблемами в подальшому розвитку акціонерних товариств в Україні є: приватизація, жорстка політика держави, регулювання, доступне придбання акцій для будь-якої особи. Зазначені вище проблеми зумовили в останні роки значний спад розвитку акціонерних товариств в Україні (див. рис.).

Проте аналіз ситуації, яка склалася в Україні, свідчить, що не завжди вправданим є перетворення державних підпри-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кількість акціонерних товариств в Україні, тис. од.

емств у процесі приватизації у ПАТ, утворення таким чином дрібних товариств, що мають кількість акціонерів менше ніж 100 фізичних осіб. В Україні таких ПАТ нараховується близько 25%.

Вважаємо, що потрібно уникати таких крайностей, як не-дооцінювання акціонерної форми господарювання, так і її абсолютизації, перетворення на модну компанію. З суспільної точки зору створення ПАТ і ринку акцій має вагоміше значення як засіб переливання капіталу з галузі в галузь і перерозподілення національного багатства в країні, ніж як засіб накопичення капіталу. Так, зарубіжний довід свідчить, що за рахунок емісії акцій фінансується порівняно невелика частина капітальних вкладень – у США близько 7,5%, у Японії лише 0,7%, в європейських країнах у середньому не більше 5% [13, с. 54]. В Україні невеликі українські товаро-виробники, перетворені в АТ, навряд чи зможуть залучати додатковий капітал через фондовий ринок.

Враховуючи проблеми і недоліки щодо розвитку АТ протягом тривалого часу – понад 10 років – здійснювалося удосконалення законодавчої бази регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні. Первісний проект Закону України «Про акціонерні товариства» було презентовано в Києві у 1997 році на одній з міжнародних конференцій. Першою реакцією на законопроект було припущення, що він дублюватиме Закон «Про господарські товариства», прийнятий у 1991 році. У цьому зв’язку законодавче рішення було зосереджено на прийнятті Господарського і Цивільного кодексів, які певною мірою регулюють відносини в акціонерних товариствах. Особливістю реалізації вказаного вище законопроекту було те, що після сформульованих його основних ідей наступним етапом було його «відфутболювання» у Верховній Раді, яка перебувала під значним впливом директорського корпусу. Причиною було те, що закон був незручним для консолідації власності, скуповування, перекуповування, рейдерства. Проект закону також становив своєрідний виклик власникам, зі значним розміром власності, які не бажали рахуватися з правами дрібних акціонерів, а тим більше «нести витрати» на забезпечення цих прав. Шанси на прийняття цього до-

кумента залишалися мінімальними, доки не було знайдено порозуміння з українськими бізнесменами.

Прийняття Закону «Про акціонерні товариства» в 2008 році – це одна з найбільш значущих і давно очікуваних реформ. Важливим є те, що цей закон не є програмним документом жодної з політичних партій. Це – продукт значних спільніх зусиль: уряду, юристів, українських та міжнародних експертів, незалежних організацій і бізнес-асоціацій. Саме такий підхід до розробки законів відповідає ефективнішим демократичним підходам у сфері законодавства. Реалізації такого підходу сприяв фонд «Ефективне управління», залучивши кваліфікованих експертів та використавши найкращий світовий досвід.

Необхідно зазначити, що головним у вказаному законі дотримання балансу між інтересами дрібних і великих акціонерів та керівництва підприємств, що потрібно було Україні ще до початку масової приватизації, для вироблення відповідної системи корпоративних відносин та управління, що наблизило б її до Європейських норм.

Закон зобов’язує великого власника враховувати інтереси міноритарія і будувати цивілізовані відносини з менеджером підприємства. Вказаний закон докорінно змінює підходи до встановлення правового стану як акціонерних товариств, так і їх учасників, але залишається ряд проблем як правового, так і економічного характеру. До них слід віднести такі як:

- затвердження (перезатвердження) статутів ПАТ відповідно до типових;
- визначення переліку ПАТ, до складу органів управління яких входять представники держави; встановлення порядку призначення представників держави до складу органів управління ПАТ; регламентування порядку звітності представників держави в органах управління ПАТ; атестація менеджменту у ПАТ, де частка держави становить понад 50%; розробка системи показників фінансово-господарської діяльності відповідно до вимог функціонування ПАТ; забезпечення поточного контролю за діяльністю ПАТ; формування системи внутрішнього аудиту для ПАТ; забезпечення дієвості системи моніторингу господарської діяльності ПАТ; розробка типових форм управлінської звітності для відобра-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ження результатів діяльності звітного періоду; визначення переліку ПАТ, акції яких передаються в довірче управління.

Висновки

Оцінюючи переваги акціонерних товариств над іншими формами господарювання, слід зупинитися на окремих аспектах. Так, зокрема, варто враховувати, що акціонерне товариство виявляє свої переваги щодо залучення капіталу. Можливості такого залучення прямо пов'язані з розмірами накопичення такого капіталу в економіці. Для новоствореного підприємства головну роль відіграють розміри та можливості накопичення капіталу у всіх ринкових суб'єктів у масштабах національної економіки – інших фірм, домогосподарств, держави. Адже при створенні акціонерного товариства можуть використовуватись лише зовнішні джерела надходження капіталу, тобто попередньо він повинен бути заощаджений іншими ринковими суб'єктами, а вже потім інвестований [8, с. 164].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про акціонерні товариства» №514–VI від 18.09.2008 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Функ Я.И., Михальченко В.А., Хвалей В.В. Акционерное общество. – Минск: Амалфея, 1999. – 608 с.

3. Камінка А.И. Акционерные компании: Юридическое исследование. – СПб.: Типо-лит. А.Е. Ландау, 1902. – 512 с.
4. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 566 с.
5. Супрун Н.А. З історії акціонерного підприємництва в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2003. – вип. 176. – С. 11–16.
6. Вінник О.М., Щербина В.С. Акционерне право: навч. посібник. – К.: Атіка, 2000.
7. Ігнатьєва І.А. Корпоративне управління: підруч. / І.А. Ігнатьєва, О.І. Гарафонова. – К.: ЦУЛ, 2013. – Книга. – 600 с.
8. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник. – 3-е вид., доп. і перероб. / Р.А. Слав'юк. – К.: ЦУЛ, 2002. – 460 с.
9. Акционерное дело: учебник / [В.А. Галанов, З.К. Голда, О.А. Гришина и др.]; под ред. В.А. Галанова. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 544 с.
10. Вакарчук О.І., Чичун В.А. Особливості акціонерних товариств в Україні [Електрон. ресурс] <http://intkonf.org/vakarchuk-oi-chichun-va-osoblivosti-aktsionernih-tovaristv-v-ukrayini/>.
11. Гайдичина М.В. Управління фінансами акціонерних товариств. Навч. посібник. – 381 с.
12. Стецько М.В. Юрій І.С. Фінанси акціонерних товариств: проблеми і перспективи // Фінанси України. – 2000. – №4. – С. 54–58.

УДК 336.146:37

Р.А. КРАМЧЕНКО,

к.е.н., доцент, Львівська комерційна академія

Фінансування освіти в Україні: стан та перспективи

У статті здійснено оцінювання загальних витрат на освіту в розрізі семи груп провайдерів відповідно до освітніх рівнів. Дослідження проводилося за допомогою допоміжних рахунків освіти (ДРО). За допомогою лінійних трендів показано та описано з високим рівнем апроксимації тенденцію стабільних приростів видатків на освіту у зведеному бюджеті України. Розраховано прогноз загальних витрат на освіту в Україні на 2014 рік.

Ключові слова: бюджетне фінансування, фінансування освіти, видатки зведеного бюджету на освіту, розвиток освіти, фінансове забезпечення, допоміжні рахунки освіти, фінансуючі організації.

Р.А. КРАМЧЕНКО,

к.э.н., доцент, Львовская коммерческая академия

Финансирование образования в Украине: состояние и перспективы

В статье осуществлена оценка общих расходов на образование в разрезе семи групп провайдеров в соответствии с образовательными уровнями. Исследование проводилось с помощью вспомогательных счетов образования (ВСО). С помощью линейных трендов показана и описана с высоким уровнем аппроксимации тенденция стабильных приростов расходов на образование в сводном бюджете Украины. Рассчитан прогноз общих расходов на образование в Украине на 2014 год.

Ключевые слова: бюджетное финансирование, финансирование образования, расходы сводного бюджета на образование, развитие образования, финансовое обеспечение, вспомогательные счета образования, финансирующие организации.

Р.А. КРАМЧЕНКО,

Ph.D., associate professor of Lviv Commercial academy

Financing of education in Ukraine: state and prospects

In the article the evaluating of total expenditures on education in breakdown of the seven groups of providers according to educational level is presents. The study was conducted using auxiliary accounts of education (AAE). Using linear trends the trend increments of education expenditures in the consolidated budget of Ukraine are shown and described with high level of stable approximation. Forecast of total expenditures on education in Ukraine in 2014 is calculated.

Keywords: budget financing, education financing, expenditures of the consolidated budget on education, development of education, financial support, auxiliary accounts of education, funding organizations.